

AMERIKA JE ZA MIR, TODA PRIPRAVLJENA

ROOSEVELT OPORAZJA NA AMERIŠKO BOJNO SILO

Amerika lahko vzdrži vsako oboroževalno tekmo, pravi predsednik

NOVA DEMONSTRACIJA POMORSKE OBOROŽENE SILE ZDRUŽENIH DRŽAV

Predsednik Roosevelt, ki se je mudil zadnjit eden na zapanju, govorč v prilog newdeških kandidatov, je porabil priliko, da se je ustavil v San Franciscu, da je naglasil, da je željal Združenih držav, da se ohrani svetovni mir, da je pa dežela "pripravljenata vsak čas braniti svoje meje, ako in kadar bo potrebno." Predsednik je govoril na Treasure Islandu v sanfranciškem zalivu, kjer se bo prihodnje leto vršila svetovna razstava zapanje obale in tik preden se je vkrcal na bojno ladjo Houston, raz katero je pozneje prisostvoval novi demonstraciji ameriške pomorske oborožene sile na Pacifiku. Demonstracija se je udeležilo okrog osemdeset bojnih ladij pacifiškega brodovja.

Oboroževanje vodi narode v pogubo

Predsednik Roosevelt je uvodoma povdarił, da "je želja vsakega razsodnega človeka v Združenih državah, da bi bilo varno, porabiti manj denarja za naše oborožene sile," kajti: "denar, porabljen za oboroževanje, ne ustvarja sredstev za proizvajanje novih dohodkov (ali živilskih dohodkov); in edino zadoščenje, ki nam ga nudi sedanja svetovna situacija, izvira iz dejstva, da sorazmerno porabimo za oboroževanje samo eno četrtnino ali eno tretjino toliko od naših dohodkov kakor druge velike države. Toda mi iskreno upamo, da bo napočil dan, ko bodo druge vodilne države spoznale, da vodi njihova sedanja pot v neizgibno pogubo. Zato smo vedno pripravljeni, slediti jim ter jih bodriti pri vsakem koraku, ki bi ga bile pripravljeni napraviti v smer proti definitivni omejiti oboroževanja."

Upanje, da bo l. 1939. mirno

Roosevelt je zaključil svoj govor z upanjem, da prihodnje leto ne prinaša Združenim državam in ameriškemu kontinentu splet vojnih zapletjanj. V dejstvu, da se bosta vrnili prihodnje leto v Združenih državah dve veliki mednarodni razstavi — v San Franciscu in

Dvoje različnih vidikov

Neki ameriški poročevalci, ki je bil priča japonskih zračnih napadov na začasno kitajsko glavno mesto Hankov, je po enem teh napadov poročal: "Iz vojaškega vidika je bil napad fiasco; niti enega vojaško važnega objekta niso zadele japonske bombe."

Potem je pa nadaljeval:

"Ce je pa bil namen Japoncev uprizoriti masno klanje civilnega prebivalstva, tedaj je treba priznati, da je bil napad — uspešen... Padlo je okrog dvajset težkih bomb, ki so razmehravile nad dve sto ljudi — mož, žen in otrok..." Nekoč so militaristi kolikor toliko priznala vsaj ženam in otrokom, ali militarist načela časa je popolnoma pobesna zver, ki nikomur več ne priznata.

Ko smo pred dvemi leti v Clevelandu ustanavljali "Cankarjev Glasnik", smo dobro veleni, kaj hočemo: delavsko kulturno revijo, ki naj stoji nad našimi vsakdanjimi spori in prinaša leposlovno in poučno četivo, ki bo našemu človeku v razvedrilo in pouk, ki ga bo potrevala v naprednih idejah, mu širila miselno obzorje, ga seznanjala z duhom, ki je vodil skozi vse njegovo trdo življenje dejana in nehanja Ivana Cankarja.

Istočasno pa smo se zavedali, da je za tako revijo najprej potreben mož, ki bo znal iz nje

MASNE ARETACIJE V NEW ORLEANSU

Policijski nadzornik George Reyer (na lev) vodi pogon na glavni stan CIO v New Orleansu, ker so se oblasti zarstile, da bodo onemogočile industrijsko unionsko gibanje. Ob tej priloki je bilo odpeljanih v ječo 85 uniskih članov. V dveh tednih je bilo tako z uniskih zborov v odpeljanih v ječo nad 400 stavkujočih uniskih delavcev.

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

Hoan je odklonil nominacijo

Milwaukee, Wis. — Zupan Daniel W. Hoan je odklonil nominacijo za kandidata za zveznega senatorja na listi Farmarskodelavske progresivne federacije, ki ga je potom svoje konvencije soglasno pozvala. Hoan je odklonil iz osebnih vzrokov in pa ker je že preoblačen z delom kot župan Milwaukee, obljudil pa je federaciji svojo pomoč v volilni kampanji.

Mrtev kandidat

New Albany, Ind. — Tu je bil pri zadnjih rep. primarnih volitvah nominiran za mestnega pisarja neki kandidat, ki je pa malo pred volitvami umrl. Ker Indiana nima nobenega zakona za tak slučaj, je njegovo ime ostalo na listi in — mrtvec je dobil nominacijo!

Puškinovo razstavo v Moskvi

je v prošlem jubilejnem letu obiskalo šest sto tisoč ljudi. Na odredbo vlade se bo razstava premestila v posebni stalni Puškinov muzej, kjer se bodo zbrali vsi predmeti, ki so kakovodi s Puškinom v zvezi.

Kitajci potapljamajo japonske bojne ladje

Hankow, Kina. — Kitajska vrnovna komanda je naznala, da so kitajski letalci v zadnjih dveh tednih potopili ali resno poškodovali 45 japonskih bojnih ladij na reki Jangce, med njimi eno letalsko matično ladjo, eno lahko krizarko in več rušilcev in minonoscev. Isto naznano pravi, da je bila japonska ofenziva proti Hankowu ustavljen.

Za nemške begunce

Evian-les-Bains, Francija. — Konferenca zastopnikov 32 držav, ki se je pečala problemom nemških izgnancev, je sklenila ustanoviti stalni mednarodni begunski urad za Nemce v Londonu, katerega naloge bo, reševati probleme nemške politične emigracije.

Stavkarji zmagali

Chicago. — Zvezni delavski odbor v Washingtonu je potrdil odločitev okrožnega odseka, ki se glasi, da mora National Tea Co. sprejeti nazaj na delo 149 delavcev, kateri je odpustila po stavki pred 14 meseci, jim priznati neprekiniteno starostno pravico in jim izplačati na račun zaostale mezde skupaj \$51.000. Obenem mora to podjetje razprtiti svojo kompanijsko unijo in poslej votiti kolektivna pogajanja z unijo CIO. Tudi bo moral odpustiti delavce, ki jih je najela na njihovo mesto (med temi je bilo mnogo stavkokazov). Ker se je kompanija obvezala, da ne bo pritožila na višja sodišča, ta odločitev pomeni popolno zmago za bivše stavkarje.

Konec "recesije"?

Washington. — Harry Hopkins, upravitelj administracije javnih del, ima precej upanja (Nadaljevanje na 2. strani.)

Rooseveltova tura po zapadu

Predsednik Roosevelt je odšel predzadnji teden na veliko govorisko turo po zapadnih državah, da pridobi volilce zapada in zapadne obale za svojo idejo, da je treba "kaznovati" tiste senatorje in kongresnike, ki so se zoperstavljali njegovemu new-dealskemu programu, zlasti načrtu za reorganizacijo zveznega vrhovnega sodišča. S tem je napravil precej očiten prelom s tistem delom demokratske stranke, ki nasprotuje njegovim reformam, dasi so ste vse prej kot radikalne in še od daleč ne zadostujejo za zvestodarsko in socialno okrejanje Združenih držav. Koliko uspeha je imel s to svojo turu, bodo pokazale primarne volitve demokratov. Če bodo njegovi kandidati poraženi, bo tem hudo udarjen tudi njegov prestiž v stranki, ako bodo pa zmagoviti, tedaj bo pa Roosevelt odločilna sila na prihodnji demokratični predsedniški konveniciji, pa če bo še hotel kandidirati za predsednika ali ne.

V enem svojih govorov tekmo te turje je Roosevelt dejal, da je ljudstvo Združenih držav "na miselnem preseljevanju", iščo nova pot v socialno in ekonomsko varnost. Predsednik je v istem govoru tudi opozoril: "Ne smemo nikdar pozabiti, da smo vladu mi sami, ne pa kaka tuja sila nad nam." Dobro povedano! Kar si človek želi, je pa to, da bi si ameriško ljudstvo že enkrat zapomnilo take besede ter se ravnalo po njih, kajti potem bi on v resnici začelo vladati in "nevdihih vlad" nad ljudstvom bi bilo konec.

Oboroževanje na morju

Washington. — Ameriška vlada je dobila proste roke, da lahko gradi bojne ladje poljubne velikosti. Ker je Japonska začela graditi večje bojne ladje, kot je bilo dolečeno v pozbavljeni washingtonski pogodbni pomorskih sil, so se Anglia, Francija in Združ. države zdaj domenile, da se tudi bodo več omejevale. In tako je pomorska oboroževalna tekma v polnem razmahu.

TAKO PRAVIJO!

Frank Hague, župan mesta Jersey City: "Jaz sem zakon pri nas!" Bivši kajzer Wilhelm II. je vsaj rekel: "Jaz in Bog." Norman Thomas, vodja socialistov: "Kar je Hague v Jersey Cityju, to je Stalin v Rusiji!" Toda proti Hagueju je mogoč priziv na višjo instanco, Stalinov ukaz pa pomeni, da se je treba brezpogočno pripraviti na smrt...

Umazana igra z usodo nesrečne Spanije

MUSSOLINI JE POKAZAL, DA NE MISLI DRŽATI OBLJUB IN MESETAR CHAMBERLAIN JE V ZAGATI. ALI BO KAPITULIRAL?

Ko je Chamberlainova vlada sklepla svoj "sporazum" z Mussolinijem, je bilo rečeno z angleške strani, da nova pogodba ne postane veljavna, "dokler se ne poravnava španska zadeva." To pomeni, da bi moral Mussolini najprej odpoklicati svoje čete in Španiji. Mussolini je pristał na to točko podgovde in ko je naposled pristał tudi na načrt proti-intervencijskoga odbora za evakuacijo inozemskih čet v Španiji, se je Chamberlain že veseli, da je uspel s svojo "politiko pomirjenja" ali po domače kravjega mešetarenja. Takej je postal v Barcelonu in Burgos odpolance, ki naj bi pridobili načrt vlado in generala Franco.

Prezgodnje veselje

Chamberlain se je pa veselil prezgodaj. On sicer ni nikdar opričaval, da bo Mussolini res odtegnil upornikom vso svojo pomoč v vojaštvu in bojnem materialu, brez katere bi bil Franco izgubljen. Tudi želel si ni kaj takega, kajti njegove simpatije niso bile nikdar na strani legalne španske vlade, temveč je vedno želel zmago — upornikom. Pričakoval je pa, da bo Mussolini pri volji napraviti lepo gesto, s tem, da bi odpoklical iz Španije del svojih čet, vsaj nekaj tisoč mož, da bi tako pred svetom dokazal svojo "dobro voljo" in rešil Chamberlainov prestiž. Toda Mussolinijev obnašanje kaže, da ni pripravljen storiti niti tega.

Chamberlain v prečepu

Chamberlain je bil očvidno pripravljen zamišlati na oba očesa, ako bi šel Mussolini vsaj tako daleč, kajti njemu gre pred vsem za to, da reši svoj videz in da bi lahko rekel, da je bilo njegovo mešetarenje z Mussolinijem uspešno. Ce se mu to ne posreči, bo to dokaz, da je imel prav bivši zunanjji minister v njegovih vladi, Anthony Eden, ki je izjavil, da je z diktatorji nemogoč poštovan.

Thomasovo pismo preds. Rooseveltu

"Socialist Call" od 16. julija prinaša pismo Normana Thomasa, naslovileno na predsednika Roosevelteta, katero je Thomas prečital na načrem zborovanju v Newarku, New Jersey. V tem pismu pravi Thomas, da ga veseli, da tako lepo govorji v obrambo civilnih svobodščin, nato ga pa vprašuje:

"Kdaj boste kot predsednik Združenih držav nehal podpirati Hagueja z zvezno patrona, ki predstavlja tako velik del njegove moči?"

"Kdaj boste kot predsednik Združenih držav naročili zveznemu državnemu pravniku, da podvzame resnično, ne farsično preiskavo Haguejeve samopănosti, zlasti v okraju Hudson?"

"In kdaj boste kot vodja demokratske stranke napravili korake, da se stranka znebi svojega fašističnega podpredsednika in njegovih posnemovalec v drugih mestih kot sta Kansas City in New Orleans?"

Frank Hague je župan Jersey Cityja in glavar tamjanje demokratske politične mašine, ki je prežet diktatorskih manir in mišljenja; obenem je tudi podpredsednik demokratske stranke. V Kansas Cityju vlada na podoben način njegov politični bratec Pendleton, v New Orleansu pa politični dedič pokojnega Huey Longa.

Roosevelt ni proti njim še nič ukrenil. To bi bila opana politika ...

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75,

za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega teden.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc., Established 1906.

Editor Frank Zaitz.
Business Manager Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager Joseph Drasler

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.

Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

TIHA OBLETNICA

Te dni je minilo 120 let od rojstva Karla Marks. Čeprav številka 120 ni ravno najbolj izbrana za proslavljanje jubilejov, bi brez dvoma z mnogimi besedami in govorji praznovali ta spomin — pred nekaj leti. Letos je pa šla mimo tih, neopaženo, posebno za tiste ljudi, ki so se pred nedavnim časom pazili, če je govornik na delavskem zborovanju v vsakem drugem stavku omenil Marxovo ime in ki so se ob raznih primernih ali neprimernih prilikah radi imenovali marksiste, da so s tem povedali, da niso socialisti.

Mi se ga pa spominjam ne radi imena, ker nismo bili nikdar oboževalci oseb kot takih, niti nismo bili svetohinski dogmatiki, ki se delajo, da sveto verujejo v nekaj, cesar spletne poznavajo ali pa vsaj ne razumejo.

To priliko — 120-letnico Karla Marx — hočemo porabiti, da povemo nekaj resnic, ki se jih ljudje danes večinoma ne zavedajo, bodisi pod vplivom političnih dogodkov po svetu, bodisi radi znane cloveške lastnosti, ki se imenuje pozabljenost, bodisi radi duhovne lenobe in nevednosti.

Ne bomo ponavljali Marxovih velikih in trajnih doganj na področju družbenih v gospodarske znanosti — o tem najdete mnogo gradiva v prejšnjih letnikih "Svobode" — povestili hočemo nekaj stvari, ki se nam zde da jih je treba poudariti, ravno z ozirom na sedanjost in današnjo miselnost ljudi.

Kakor dopuščamo, da ni vsak Marxov stavek verska resnica, tako moramo ugotoviti, da znanstvenega dela tega moža ne bo mogla zatajiti in se mu ne bo mogla izogniti nobena struja. Nasprotno, njegovo znanstveno delo se tem bolj priznava, čim bolj se odkriva njegovo jedro. Tako je zapisal dunajski vseuniverzitetni profesor Othmar Spann, duhovni oče krščanskega stanovskega reda v svoji "Gesellschaftslehre":

"Današnjo takozzano meščansko narodno-gospodarsko in žgodovinsko znanost obvladajo Marzove osnovne mali tako zelo, da se loči od marksistične same po stopnji." (Stran 285.)

Slavnri nacionalni ekonom berlinske univerze Werner Sombart piše v tretjem zvezku svojega velikega dela "Der moderne Kapitalismus" o Karlu Marxu tako-le:

"Kakor odločno odklanjam svetovni nazor tega moža in s tem vse, kar se danes označuje in poudarja pod skupnim pojmom 'marksizem', prav tako ga brez pridržkov občudujem kot teoretičnik in historika kapitalizma. In za vse, kar je dobrega v mojem delu, se imam zahvaliti Marxovemu duhu."

Da je znal Marx tako mojtersko spračevati, to je njegov največji talent. Od njegovih vprašanj živimo še danes. S svojim genialnim postavljanjem vprašanj je pokazal gospodarski znanosti za sto leta plodovite raziskave. Vsi socialni ekonomi, ki si niso znali prisvojiti njegovega zastavljanja vprašanj, so bili občajeni na neplodovitost — to z zanesljivostjo ugotavljamo že danes."

Kakor je Marx dal temelje za raziskavo gospodarstva, tako je njegov nauk o družbi — ki ga je zelo spopolnil še Engels — ključ za spoznavo cloveške družbe, kakor ga ne more dati nobena druga teorija. Marksizem pravilno osvetljuje in ocenjuje vse činitelje družbenega življenja: gospodarstvo, državo, pravo kulturo itd., ker jih odkriva in presoja v njihovem razvoju in v pravilni zvezi z drugimi činitelji. Vloga posameznika v družbi, moment ideje in cloveške volje se šele pod tem zrelščim pravilno oceni. S pomočjo takega gledanja na svet ti je šele mogoče, da najdeš prave vzroke in gonilne sile spreminjanja političnega in gospodarskega sveta, da spoznavaš nove družbene procese že v njihovih začetkih, da predvidiš njih nadaljnji potek in da veš opredeliti svoje udejstvovanje naprej njim. Zato ni nič bolj napačnega, kakor domnevne, da se Marxov nauk omejuje samo na gospodarstvo in da ne upošteva drugih činiteljev duhovnega, kulturnega in naravnega značaja.

Štem v zvezi moramo omeniti največjo zmoto, ki jo je povzročila napačna razlagha Marxovega nauka po tistih, ki so "poznavali" Marx samo iz govorilnih gesel ali pa iz spisov ne-poštenih nasprotov, ki so "pobjiali" Marx na podlagi tega, kar so mu sami padičnili. To je trditev, če, da gre vsa zgodovina avtomatično po nekih železničnih gospolarskih zakonikih. Tu gre za vprašanje, kako vlogo more igrati v družbenem razvoju, nem procesu cloveške volje. Marx je pokazal gospodarske in družbené meje, preko katerih ne more iti cloveška volja, prav jasno in razločno je pa povedal, kaj vse more storiti cloveška volja in koliko odvisi od nje.

1864. leta je v inavguralni adresi, to je v proklamaciji načel tedaj ustavnovljene prve socialistične internacionale zapisal stavke:

"En element uspeha imajo delavci: svoje veliko število. To da množica pride samo tedaj v poštev, če jo združuje organizacija in če jo vodi znanje."

Ta stavek naj bi bil vodilna misel vsega modernega delavskega gibanja.

Torej ne pasivno čakanje, ne vdano pričakovanje na "odrešenjih", na "osvobojevanje, ki pride", ne neumno zanašanje: "Jih bodo že sami izčieli, se jim še predobro godi", temveč neumorno delovanje in organiziranje, zbiranje na podlagi skupnih interesov skupnih idealov in ciljev, organiziranje in združevanje vseh sil, ki naj se udejstvujejo na vseh poljih družbenega življenja, v politiki, gospodarstvu, kulturi. In drugič: nobenega slepega sprejemanja nekih gotovih receptov in parol, nobenega šablonskega prenašanja kakršnihkoli bojevnih metod iz ene dežele na drugo temveč opazovanje in poznanje resničnih razmer s stalno menjajočimi se problemi in zahtevami. In tretič: ne leno vztrajanje pri starih, obrabljenih metodah, ne povzdigovanja ene organizacije nad druge, ne zamenjavajanja strokovne organizacije s socializmom, temveč složna pod-

RAZDALJE SE VSAK DAN HITREJSKE KRČIJO

nečloveško. V Dachauju ne sme biti enega ječarja, ki bi vedel, kaj je srce! Oboroženi so s puškami, samokresi in kratkimi sabljami. Toda najčešče se poslužujejo svojih težkih okovanih čevljev ...

V moji skupini sem našel najbrezupnejo skupino ljudi, ki si jo morete misliti. Bili so izobraženi, kulturni ljudje, avokati, zdravniki, profesorji, bivši javni uradniki — včet nekdanje, kulturne Nemčije. In ti ljudje so bili že izgubili vsako upanje, njihove duše so bile ubite — bili so živ: mrtveci. In meni je bilo usojeno, postati njim podoben.

Prijatelji me zdaj vprašujejo, da bi jim podal kakre podrobnosti iz mojih šestmesečnih skušenj v Dachauju ... Toda jaz ne morem govoriti ... Bilo je strašno, prestrašno za besede ... Zame pomeni Dachau počastno mōro ... In o takih strašnih izkušnjah ne morete govoriti, samo grozo lahko čutite in si vroče želite, da bi se vas končno usmililo milostno pozabljenje ...

V Dachauju so ravnali z nami kot z vprežno živino ... in vsi smo v kratkem času tudi opravili in odpri duri. Pred menoj sta stala dva agenta Gestapa, Hitlerjeve tajne policije! In kako sta se obnašala!

Eden se je zadrl nad menoj, naj se pripravim, da odidem z njima ter podkrepil svoje besede z grobimi kletvicami in s pestjo; drugi pa je vdrl v sobo, potegnili mojo ženo iz postelje ter začel trgati posteljino!

Nato sta razmetala vso najino pritlago, da bi dobila kaj obtežljivega proti meni. Našla sta najine vozne listke za Ameriko in pismo najinih prijateljev v Združenih državah, v katerem je bil tudi stavke:

"To je pa res smola, da si izgubil zasluzek; ampak ko prideš k nam v Ameriko, se boš lahko požvižgal na vaše name..."

Skozi nacijski pekel je moral iti zaradi dveh nedolžnih besed: "Ta igralec!", ki jih je izgovoril z nejveljivo, zroc na Hitlerjevo sliko ... To se je zgodilo, ko je obiskal svojo svakinjo v Coblenzu ob Renu. Pri nji je srečal neko starejšo žensko, ki je zelo sočuvstvovala z njim, ko je zvedela, da mu Goebbelsov propagandni urad noče izdati dovoljenja, da bi nastopal v nemških gledališčih kot pevec, kar je njegov poklic. Goebbel je to utemeljil z izjavo, da ni "čist Arijec" — pred 75 leti je namreč prišel z možitvijo v njegovo družino židovska kri... Marš, z nami!"

Gestapovca sta zarjula od veselja. "Ha, taki tici ste! Nama vam bomo že pokazali, koliko je ura... Marš, z nami!"

Prihodnjih deset dñih sem preživel v brezupnem ozračju prenatrpanih monakovskih zaporov. Celica, v kateri bi bilo komaj prostora za sedem ljudi, nas je imela dvajset med svojimi stenami; in mnogo ujetnikov je spalo na hodnikih. Spali smo na tleh.

Moji tovarisi v nesreči so me posvarili, naj bom oprezen, kadar prideš pred komisarja Gestapa. In že je prišel ječar po me ter me odvedel k njemu.

Za pisalno mizo v komisarjevem uradu sem našel surovega orjaka, ki me je premeril s sadističnim nasmeškom ter se kruto ponorčeval:

"He, to bi pravil lepe zgodbe Amerikanec, če bi kdaj prišel v Ameriko; to si lahko požvižgal na vaše name..."

Nato se je ozrla na steno ter z očmi namignila na Hitlerjevo sliko. In jaz sem trpko vzliknil: "Ah, ta igralec!"

To je bilo vse, kar sem rekel. In bili smo sami: ta ženska, moja svakinja in jaz. Kdo je vedel, da se je pod simpatično kinko te ženske skrivala fanatična Hitlerjeva privrženka? ... In kdo je mogel slutiti, da me bosta ti dve besedici stali šest mesecov življenja v nacijskem peklu, 50 funtov moje telesne teže in odvzem pravice, še kdaj stopiti na nemška tla — vsaj dokler vlada Hitler? ... In vendar se je to zgodilo ...

Sest dni pozneje sva bila z ženo v Monakovem, 400 milij od Coblenza. Bilo je ob šestih zjutraj, ko je naju zbudilo raz-

reditev in sodelovanje za skupen, nad vse vzvišen cilj:

Torej stalno delo in organiziranje!

In pa znanje!

Prvo bo vsakdo priznal, težje se bo spriznjal z drugim. Saj prečisto opažamo, da je ravno v vrhovih delavskega gibanja tako malo volje po stalni samozobrazbi in da je pri marsikom edin "napredek" v tem, da ljubosumno čuva sebe in svojo okolico pred življenskimi problemi socialistične celote.

Mladji Marx je 1847. leta zapisal:

"Vzbujanje fantastičnih nad ne vodi nikdar v rešitev trpečih, pač pa po njih pogubo. Obrati se na delavce brez strogo prečiščenih idej in konkretnega nauka pomeni prav isto kakor prazna, brezvestna igra s propagando, pri kateri je potreben navdušen 'apostol' na eni in osel s široko odrprtim gobcem na drugi strani."

Danes, ko vidimo, da lahko en lažni preroč spreminja milijone in milijone ljudi v osle s široko odprtimi gobci in v njihovem imenu počne, karkoli hoče, danes je potrebno toliko bolj, da se zavedamo Marxovih besed, da bo mogel zmagati delavskih razredov samo, če ga bo vodila organizacija in znanje.

Znanje, boj nevednosti, boj duhovni lenobi, širjenje znanja, boj demagogije, neiskrenosti, notranji demoralizaciji in otopenosti — to je osnovna dolžnost, prva naloga ne samo kulturne zveze "Vzajemnost", temveč celotnega gibanja!

—elj v "Svobodi".

ječe, kar je bilo odšteto od že prečanega zapora. Bil sem prost!

Preden so me izpustili na svobodo, pa sem moral podpisati izjavo, da ne bom nikdar živi duši zaupal, kaj sem videl v nacijskih zaporih in koncentracijskem taborišču. Nato so mi vrnili moje ladijske vozne listke in z ženo sva odpotovala v Bremen. Tam so nama po dolgem oklevanju dovolili odpotovati v Ameriko, toda jaz sem moral podpisati izjavo, da ne bom nikdar več skušal stopiti na nemška tia.

In tega mi menda ni treba praviti, da se bom te obljube zvesto držal, dokler bodo Nemci trpeli tiranstvo klukastega križa ...

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

(Nadaljevanje s 1. strani.)

v boljše čase, čeprav število prisilcev za delo pri WPA še zmirom narašča. Hopkins pravi, da gre produkcija v ameriških industrijah kviku in da je prepričan, da se bodo razmere v nekaj mesecih obrnile na boljje. WPA upošljuje zdaj nad dva milijona in 850 tisoč delavcev ali nad en milijon in 400 tisoč več kot lani oktobra. Hopkins je eden mojih tovarishev skrjav svetovno: "Pazite na vsako podrobnost, na pravite vse natančno tako, kakor vam zapovedo, sicer bo ste prislji v temnicu in to posmeni temno, mrzlo luknjo ob kruhu in vodi v surovin stražnikom s težkim črnim binom poleg vas..."

Nekega dne mi je eden mojih tovarishev skrjav svetovno: "Pazite na vsako podrobnost, na pravite vse natančno tako, kakor vam zapovedo, sicer bo ste prislji v temnicu in to posmeni temno, mrzlo luknjo ob kruhu in vodi v surovin stražnikom s težkim črnim binom poleg vas..."

Tega sem se poslej vedno bal. Biti je moralo nekaj groznega. Jetniki, ki so dobili to kazen, je navadno niso preživeli ... Tisti, ki so se vrnili, niso govorili, toda njih skljčene postave in brezizrazne oči so bile dovolj zgovorne ... V peklu smo živili, toda tresli smo se še pred super-peklom!

Vsi jetniki smo morali vsako jutro ob šestih na delo — v močvirje ali v kamnolom. Če niso mogeli hoditi, so ti pomagali z brcami. Opoldne smo se vrnili na kosilo: kakšna jedvačna zelenjadna juha in težek črn kruh ... Pravili so, da je v juhi tudi meso, toda jaz ga nisem nikdar videl...

Popoldne ob štirih je bilo "vežbanje", pri katerem so naši mučitelji izgovarjali samo dvoje komand: "nieder" in "auf" (na tla, na noge). Na povelje "na tla" je bilo treba pasti na obraz v blato in gramo; na drugo povelje "auf" pa skočiti na noge. To se je ponavljalo celo uro ...

Potem večerja: kakor opoldne ... Potem eno uro "prosto" pred barako in eno uro v baraki ...

Prosto? Za kaj? Pogovarjati se nismo smeli, tobak je bil prepopovan, knjige prepoved

JOACHIM BARCKHAUSEN—IVAN VUK:

DŽINGIS KHAN

Povest o mogočnem "Gospodarju sveta" in o njegovih vojnah v trinajstem stoletju v Aziji

(Nadaljevanje.)

V kratkem času je Džingis khan zavzel velik del države Hia. Uničil je vse. Kamna na kamenu ni pustil. Pobil je slehernega Tunguneza, sleherno mačko in psa. Nobene živine ni pustil žive.

Poraz, ki ga je doživel pred glavnim mestom Hie, ga ni vrgel s tira. Kralja Hiaškega je prisilil, da je moral z njim skleniti zvezo. Zdaj se Džingis khan obrnil na sever.

Tam je bila severokitajska država Udar. Skrbno je pripravil pohod na to državo. S plemenimi te države je že dolgo prej imel tajne dogovore. Bila so to plemena, ki so se še nedavno prisellila k velikemu zidu. Povzročeval je vstaje v notranjosti države. In ko je leta 1208. umrl v Pekingu cesar, je bojazljivi njegov naslednik poslal k Džingis khanu poslanca, da mu sporoči lepe pozdrave in da priznava njegov naslov in njegove pravice tudi novi cesar severokitajski.

Tisočleten običaj je bil v Aziji, da mora vsakdo, ki sprejme od kitajskega cesarja kakšno sporočilo, udano in spoštljivo poklekni. Džingis khan pa je sprejel sporočilo prav slabe volje. Pljunil je daleč proti jugu in rekel, da je kitajski cesar idiot. In idijot ne more od nikogar zahtevati spoštovanja in pokorčine.

Na smrt prepaden je odpotoval poslanec v Peking. Poročal je cesarju, kar je doživel.

Džingis khan je bil pa zadovoljen. Mirno je čakal, da mu bo kitajski cesar radi žalitve napovedal vojno. Ali kitajski cesar se ni napovedal.

Džingis khan je čakal. Čakal je en mesec, čakal je drugi mesec. Zgubil je potrpežljivost. S trumu jezdcev po številu dvesto tisoč mož je jezdil skozi puščavo Gobi ter se ustavljal pred velikim kitajskim zidom.

Povelnjnik obrambnih čet kitajskega zidu je oddirjal v Peking in poročal. Cesar je bil presenečen.

Nič ni storil Džingis khan? Z ničem ga ni žall! Celo žalitve je mirno požrl. Ni vedel kaj začeti. Stal je v krogu svojih obmejnih generalov in vsi so molčali. Naenkrat je ves razburjen vztrpeljal in dal zapreti najboljšega in najzveztejšega izmed generalov. Mogoče je on krv? Mogoče se je napačno, žaljivo obnašal proti Džingis khanu?

Džingis khan je vkorakal v državo. Zasede je severne dežele. Moral se je sicer, kakor vedno, boriti zoper neverjetno številčno premoč, ali odkar je zmagal pri tistem preselevanju, se Mongole ni dalo več premagati. Kitajska vojska je imela mogočne bojne stroje. Metalna ognja, grmeče puške ... Ali zadostovalo je nekaj mongolskih jezdcev in vti si stroji so bili zaplenjeni.

Stiri leta je vodil Džingis khan to nenavadno vojno. Če je bila premoč, se je vedno umaknil za kitajski zid. In vedno spet in vedno spet je zasedel kitajske pokrajine in jih pustošil.

Spremenil je celo pokrajino v puščavo, bil je kakor šiba božja. Zgodovina ne pomni ne prej ne poslej takšnega pustošenja in morije, kakor je bilo, ko je vojeval Džingis khan. Porušil je šestdeset mest dobesedno, hujše kar če bi jih razrušil najstrašnejši potres.

Strašna je bila njegova bojna taktika. Če je naskočil trdnjava, je pognal pred seboj trume kitajskega prebivalstva. Branilci niso mogli napadati svojih ljudi in so bili poraženi.

Ta grozovitost se je zvedela po vsej kitajski državi. Izbruhnila je revolucija, če, vsega je krv cesar. In cesar je bil umorjen. Neki mladi princ iz generalske kaste je zasedel prostor.

V tej zmešnjavi se je pojavil Džingis khan. Z bliskovito naglico je zbral raztreseno armado in obkloplil Peking. Bil je v svojih vojaških podvigih nagel kakor bi imel železnice in tanke današnjih vojsk. Ne ni jih imel. Pač pa je imel stotisoč majhnih, koščenih, urnih, žilavih konj. In ti so z lahkoto premagali vse težave.

Ali v sam Peking si ni upal. Nenadoma se je pojavil nepriskakovani sovražnik, ki mu ni bil kos. Strašno podnebje je objelo njegove jezdce in jih potlačilo na ležišča. Vsemoguče bolezni so uničevali njegove čete.

Ali z očesom ni mgnil. Pogajal se je s ce-

sarjem. Prvo, kar je smehtajoč zahteval, je bilo, da se mu da čistokrvna princesa za ženo. Dobil jo je. Dobil je tudi mnogo sužnjev in cel kup odkupnine. Imeti je smel tudi v nekaterih trdnjavah svojo mongolsko posadko.

Tako je Džingis khan odjezdil s svojo vojsko domov.

Komaj je prekoračil kitajski zid, je dal potlati vse kitajske ujetnike in vse sužnje, ki jih je dobil.

Tak je bil njegov železni princip. Vse, kar bi lahko oviral pohod, se mora odstraniti. Stotisoč Kitajcev je bilo zato na nekem velikem polju poklanih, ko je odhajal.

Odhajal je. Ali tudi oprezoval je krog Kitajske kakor tiger. Za nobeno ceno ne izpusti te države iz rok. Ko je čez pol leta prenesel kitajski cesar svojo rezidenco iz Pekingu, je Džingis khan smatal to za kršitev mirovne pogodbe.

Stotisoč koščenih, bistrih konj je drvelo z koščenimi, rumenimi jezdci proti Kitajski. Kitajska armada se je umikala, zapustila je prestolno mesto in Džingis khan je mesto naskočil in ga zavzel, ker se mu je del prebivalstva uprl.

Ves Peking je bil s krvjo oblit. Nikdo prebivalcev ni ostal živ. Mesto so začigali. Ali ni hoteli popolnoma goret, so vsaj cesarsko palajo žgali tako dolgo, da je zgorela do tal. Gorela je ves mesec.

Mistična osebnost Džingis khanova je viseala nad vso Mongolijo kakor večno preteči vihar. Pred njegovim imenom je trepetal sleherni Kitajec. Kamor je stopil on, je bila gočna smrt. To je vedel vsak.

Vse leto je križaril Džingis khan s svojo izborno vzgojeno in disciplinirano vojsko po severni Kitajski. Nato se je vrnil domov, da se ozre na druge dele sveta.

Najboljša generala je pustil z armado tri deset tisoč jezdcev in z nekaterimi kitajskimi pomočnimi četami na Kitajskem. Enega najboljših vodil, ki se je odlikoval v vseh bitkah, na vseh pohodih kot najdržnejši in najboljši, ki bi ga vsak vojskovodja imenoval za generala ... temu ni nikdar dal povelja nad večino armado. Ostal je vedno podgeneral.

Ko so ga pri neki priliki njegovi prijatelji na to opozorili, se je zelo začudil.

"To vendar nikakor ni mogoče," je rekel. "Najdržnejši vojak je. Vse mu dam, kar si le poželi, samo armade mu ne dam. Divji dečki je, ne pozna gladu, ne pozna žege, dolge pohode vzdruži kakor žilava kobila. Ali eno napako ima. Nikoli ne pomisli, da njegovi častniki in moštvo ne morejo prenašati gladu in žege v takšni meri kot on. Tudi takih napornih pohodov kakor on ne vzdruži. Predpovabil so jih dejanja, če bi bil general, ki bi jih ne mogli izvršiti. General mora poznavati glad, žege in utrujenost svojih mož, da ve presoditi, kaj in koliko lahko vzdruži. General mora znati lepo gospodariti z močmi svoje vojske. Zato mi dajte mir."

Džingis khan je postavljal prave može na prava mesta in se ni brigal, kaj porekli ti alii. "Javno mnenje" njegovih ljudi mu je bila deveta briga. Njegovi vojaki so ga cenili kakor boga. In ker je imel takšne vojake, je lahko delal.

Džingis khan se je vrnil domov. V dobi vojnih pohodov se ni mogel kdo ve kako Ligrati za svojo rojstno-deželo. Bila je precej v neredu.

Mož daljnjih step se ni dalo v dobi enega, dveh let zliti v narod. Zopet, kakor nekoč, so doma ostale čete križarile po stepi in ostale kar so vedno bile: roparji in tatovi. Pretepal so se med seboj, če so se srečali, kakor nekoč, si rezali glave, kradli žene iz šotorov drugih, ropali otroke in konje. Smatrali so to delo za zelo zdravo in normalen posek.

Ko se Džingis khan vrnil v Karakorum, v svoje glavno mesto, je nekaj časa mirno te razmre opazoval. V njem se je vzbudil nevadjen sen, ko je opazoval Mongole. Dasi ni znal pisati, ne čitali in o visokih duševnih zadevah na svetu ni ničesar vedel, je sanjal vkljub temu grandiozen sen.

In ta sen je Džingis khan neverjetno kmalu urensničil.

(Dalje prihodnjič.)

NAMESTO FUNČKE — MOZA

Stirinajstletne, 12-letne in celo desetletne neveste niso nič izrednega med hribovci na ameriškem jugu, kjer živi ljudstvo še v silni miseln zaostalosti. Na gornji sliki vidite najnovjejo teh nevest, 12-letno Evabell Patterson iz North Caroline. Z njo je slikan njen mož, ki je star 27 let.

SMRT BREZ VSTAJENJA

ANDRE MICHEL

Nedavno je umrl v Antibesu Paul Heuze, prav poseben pisatelj. Njegova ljubezen do jasnosti, ki spada k francoskemu narodnemu značaju in ki je končno prav demokratična lastnost, ta ljubezen ga je gnala do vzhoda, do svoje lastne, autentične preizkušnje. Samo ne dati voditi za nos — to je geslo vseh velikih v francoski literaturi. Heuze se ni nikdar dal voditi za nos in je zato sam postal fakir, je na svojem lastnem telesu študiral kataleptične pojave. (Katalepsija, beseda grškega izvora pomeni krčki, ki se pojavi pri nekaterih bolezni, nadalje histeričnost in raznina hipnotična stanja.) To je dosegel s tem, da je s strogim treniranjem napravil svoje telo neobčutljivo. Kmalu je mogel prenaslati v telesu igle, kakor si jih zabadajo fakirji, nič niti trenil z očesom, se je dal vsega zbadati z ostriimi pripravami. Goljufi in komedijanti v tej stroki so se čudili in so ga v svoji nevednosti najprej privlačili za enega od svojih. Heuze pa ni verjel v vso to čarovnijo, zavračal je vsak kulizem in spiritizem in zadnjih dvajset let svojega življenja se je častno in neusmiljeno boril proti vsem vražjam in šarlatanom.

Zaniceval je enostavnost in hkrati nabrisanost teh "demologov" in razkrinkal in osramotil te čarovnike s tem, da je razdelil vse trike iz te temne delavnice. V knjigah "Les morts vivent-ils?" (Ali žive mrtvi?) in "Ou en est la metaphysique" (kje je metafizika, nadnaravnost) je kritično osvetil vso snov in prav od srca osemlil vse velikane okultne znanosti in literature. Imenitno si je privočil hudiča in vse, ki so o njem pisali in se pridružili. Ni se spuščal v teoretične razprave o duhovih in prikaznih, temveč je podal prav klinične (medicinske) primere in

Francoski katoliški pisatelj o Španiji

Ugledni francoski katoliški tro doseči in radi tega bomo morali biti priče še novih in strašnejših mrevarenj v bodoči. 2. Karkoli si mislimo o vladidi v Barceloni, eno je gotovo, da ona ni skupina obupancev, ki bi oslanjala svojo oblast le na silo. Za to vlogo stoji velikansko število prebivalstva, ki je odločeno boriti se do zadnjega diha. 3. Kar se tiče posebno Katalonije je prav dobro znana ljubezen Kataloncev vseh strank do svoje svobode, svojega jezika in do svoje kulture. Dobro je tudi znano, da je Francovca vlada že spočetka izjavljala, da bo njena zmaga pomenila popolno ukinitev katalonske avtonomije (kakor je ukinila avtonomijo Baskov in pod strogimi kaznimi prepovedi uporabljati baskijski jezik: op. prev.) in je to izjavilo podkrepila z usmrtiljivo katalonskega katoliškega narodnega poslanca Carrasca Formiguera, poštenega in splošno spoštovanega moža, potem ko je 13 mesecov odležal v ježi v Burgosu. Radi tega lahko pričakujemo obupne borce v Kataloniji, v kateri se bo večina tega zelo kulturnega naroda čutila prepričano, da se v tej borbi bori za svojo svobodo in brani svojo narodno dediščino ... (Iz "Svobode".)

Kadar naročate knjige, poslužite se Proletarcev knjižarnice.

DR. "NARODNI VITEZI", ŠT. 39 SNPJ

vabi na svoj letni

PIKNIK

V NEDELJO 24. JULIJA 1938

na KEGLOV VRT V WILLOW SPRINGS

Vhodna nagrada: KRASEN RADIO APARAT

Vstopnina 25c. Fina godba. Postrežba najboljša

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v

"PROLETARCU"

Kongres ukrajinskih književnikov

Kongres ukrajinskih sovjetskih književnikov se je nedavno vrnil v Kijev. Predsednik Novicki se je pritoževal, da mnoga dela, izdana v državnih založbi, ne najdejo dovolj čitateljev, ker so preveč propagandistična, ljudstvo pa vse bolj zahteva dela z višjo umetniško kakovostjo, zlasti stare klasične.

3

• KRITIKUJOČA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE •

NEISKRENO ZANIMANJE NAPREJA ZA CANKARJEV GLASNIK

(Nadaljevanje s 1. strani.)

pa imate prav za prav proti Kristanu, da ga napadate? Ali veste o njem, da je zagrešil kaj nepoštenega?" — Jaz lahko osvežim spomin g. W.! Po dolgem izvijanju, tekom katerega je priznal celo to, da ni vedel, da Et'bin Kristan nikdar ni bil Tone Kristan in obratno, temveč da smo imeli dva Kristana, niti tega, da blagajna JSZ ni bila nikdar v rokah Et'bina Kristana — potem je ta g. W. priznal: "Prav za prav ne vem nič o njem; nekaj sem slišal, pa ne vem ..."

"Tako!" se je začudil tisti rojak. "Pa mislite, da je pošteno, napadati človeka, o katerem ne vemo nič slabeaga?"

G. W. je močal. Morda je zardel, toda videti ni bilo.

Teh stvari ne bi jaz nikdar vlačil na dnevno luč, če bi bili ljudje pri istem "Napreju" vsaj toliko dostojni, da ne bi zlorabljali "Cankarjevega Glasnika", o katerem sami priznajo, da je delavska kulturna revija, ki stoji nad našimi dnevnimi praskami, proti "chicaški ma naprednima listoma", kakor da je "C. G." plod dela "Napreja" in njegovih privržencev in kakor da sta bila ta "chicaška napredna lista" najbolj zagrizena nasprotnika Cankarjeve ustanove in njene revije in urednika!

Taka nesramnost mora zbuditi srd tudi pri najbolj mirnem človeku!

Ce bi pri "Napreju" objektivno ocenili "C. G." in rekle: takšen je in nam je všeč! kdo bi jim to mogel zameriti? Fejs fantje! bi rekel jaz. Toda pojavljeni stvar samo in edinole zato, da se potem lažje lopne po "chicaškima naprednima listoma". Prosvetni in Proletareci, v prvi vrsti pa po uredniku prve, Ivanu Molku, ki je "kameradom" pri "Napreju" trn v peti in kamen v želodcu, je pa nepošteno in nesramno in molčati na takak izzivanja bi bilo greh!

"Cankarjev Glasnik" je plod kolektivnega dela clevelandskoga naprednega živilja in so-

Ivan Jontez.

hiše do hiše, da dobimo dovolj podpisov. Ako naši kandidati dobe 5 odstotkov glasov, bomo šli v bodoče v volitve brez te zapake. Zato vam še enkrat kljčem v imenu zavednih delavcev konference soc. klubov in društev Prosvetne matic za naša kraje: Vsi na delo, ker čas je kratek! — Jos. Sny.

Izlet kluba št. 49 JSZ

Cleveland, O. — Kakor je že bilo poročano, priredi klub št. 49 JSZ izlet na znano Petričeve farmo na Bishop rd. Prvotno smo določili v ta name nedeljo dne 31. julija, ker bo na ta dan skupni piknik Cankarjeve ustanove in Progresivnih Slovenc, smo preložili naši pikniki na nedeljo dne 7. avgusta, vsled česar pričakujemo, da tudi oni obiščemo naš piknik, kakor bodemo mi obiskali njihovega.

Na Petričeve farme priti je lahko. Kar po Bishop rd. vozite do White rd., potem pa še pol milje po Bishop rd. in na mestu boste. Sicer pa pazite na napis ob cesti. Zapomnite si: na Bishop rd., pol milje od križišča White rd.

Petričeva farma je tako pripravna za take izlete. Ima lep senčni gozd, dovolj prostora za avtomobile, prostor za balicanje in tudi za ples je urejeno. Lahko boste igrali tudi zog in tudi druge zabave bo dovolj. Da bo dovolj prigrizka in za zaliti, se razume.

Naš klub nima navade, pogosto prirejati take ali slične prirede. Ker bo šel del čistega preostanka tudi v podporo "Proletarca", ki vrši svoje delo za boljšo družbo že 34 let, se zanašamo na delavsko zavednost naših rojakov, da nas bo-

do posetili v čim večjem številu. Delavski listi imajo težko borbo za obstanek, zato je potrebno, da jim pomagamo od časa do časa. Zato si rezervirajte nedeljo dne 7. avgusta za naš piknik.

Kdor bi rad šel na naš piknik, a nima lastnega avta, se lahko oglesi pri kakem članu kluba, da ga bo peljal tja, ali pa počakajte na dan piknika pred Delavskim domom na Waterloo rd.

Upamo, da bomo videli na pikniku tudi članstvo ostalih clevelandskih klubov.

Na svidenje pri Petriču!

Odbor kluba št. 49.

"Basket piknik" Cankarjeve ustanove

Cleveland, O. — V nedeljo 31. julija se bo vršil "basket piknik" Cankarjeve ustanove na Zorčevi farmi v Chardon, O. Na tem izletu bo nekaj najbolj zabavnega in razveseljivega, kar je bilo še piknikov ali izletov v naši naselbine.

Da bo izlet bolj uspešen, bodo sodelovala štiri ženska društva in sicer: Progresivne Slovence, Napredne Slovenke, Svobodomiseline Slovenke in Slovenske Sokolice. Pri teh društvih so se prijavile dekleta in žene, ki bodo pripravile košarico, iz katere bo jedel mož ali fant, ki bo potegnil enako številko, ki jo bo imel basket. Ne mislite pa, da boste kar sedli in jedli! Vsak, ki jo bo hotel jesti, bo plačal \$1.00 za basket; ženske bodo pa žrtvovale jedila. Vse to, kar se bo dobilo, gre v pomoč ustanovi in Cankarjevega Glasnika!

In še to, ko tem ljudem že tako trda prede za kamenje proti Molku: Ivan Molek je bil eden prvih naročnikov na "Cankarjev Glasnik"; isti Ivan Molek je član Cankarjeve ustanove; in isti Ivan Molek je vse od začetka tudi sotrudnik "Cankarjevega Glasnika"!

Ali je kdorkoli od izdajateljev ali urednikov "Napreja" doprinesel za "Cankarjev Glasnik" eno izmed teh stvari?

Zal mi je, da moram v polemiko o "Cankarjevem Glasniku" in to celo z ljudmi, ki trdijo, da so napredni in kulturni. Toda bil sem zraven, ko je se utrnila iskra ideje za to revijo in poslej sem zmiroval po svojih skromnih močeh skušal pomagati. Zato ne morem mirno gledati, kako se to našo kulturno ustanovo zlorablja v strankarske namene.

Dolžnost vseh iskrenih prijateljev "Cankarjevega Glasnika" je, da na to izzivanje odgovore s podvojeno agitacijo za pridobivanje novih naročnikov!

Ivan Jontez.

Piknik klubov in društev v Detroitu

Dearborn, Mich. — V nedeljo, dne 24. julija, bo priredila skupina klubov in društev skupni piknik na zapadni strani mesta Detroit, ki bo po pestrosti programa in tudi družače nadkritil vse dosedanje piknike. Vršil se bo na znani Hrvatovi farmi na Guilev road. Na programu so zanimive teme za stare in mlade: prvi bodo balinčali, dečki do 10. leta starosti bodo iskali čevljive na kupu, ženske bodo nosile jajca v žičkah, pa tudi svojo "pikniško zvezdo" bomo izbrali izmed najpopularnejših mladenk. Organizacije, ki prirejajo ta piknik, so: klub št. 115 JSZ, društva št. 518 SNPJ, št. 677 SNPJ in št. 128 SSPZ, Slovenski delavski dom, Ženski gospodinjski klub (odsek S. D. D.), pevski zbor Naprej (tudi odsek SDD) in društvo št. 4339 IWO. Vstopnina bo samo 50 centov.

Za ples bo igrala godba Joe Verholca. V slučaju slabega vremena se bo vršila prireditve v Slov. del. domu. Za tiste, ki nimajo svojih avtov, bo postala transportacija od Telegraph rd. do tja vozi pa avtobus po Warren ave.

Ker je to prvi skupni piknik detroitskih Slovencev na zapadni strani, so vsi detroitski in okoliški rojaki prijazno vabjeni, da ga posetijo. V slogi ja moč! Tudi slovenski balinearji z vzhodne strani naj ne pozabijo priti. Na svidenje v nedeljo!

Odbor.

NOVOPOROČENCA

John Roosevelt, mlajši sin predsednika Roosevelta, in njegova nevesta Anna Clark, hči bogate družine.

O praznovanju 4. julija v Johnstownu

Johnstown, Pa.—Louis Badek in Tone Hribar iz znane lovške naselbine Krayn sta me pozvali v "Proletarca", da pride 4. julija na Bon Air, da pokažem, kaj znam napraviti s svojo puško; in ko sem dobil približno enak poziv od bonairskih "berzaljerov", sem seveda moral sprejeti, čeprav sem vedel, da mi nobena šala, kosati se s strleci, ki vam podrejo kar počiva srnjaka z enim strelom.

Dan je bil prav lep in na strelišču je bila zbrana že lepa družba ostrostrlečev in gledalcev. Takoj smo se organizirali v skupine in "time keeper" Jože Vidmar (tisti, ki rad plotove popravlja) me je priedel skupini št. 1 ter nam izročil muničijo in nas podučil o lovski disciplini itd. Tone Hribar je pridel skupini št. 2, torej je bil pred menoj, zato se mi je posmehoval, češ, sedaj me imajo v svoji sredi in bom moral pokazati svojo zmožnost v strelijanju, da ne boš ved nočev bril iz skušenih lovev. Takih misli so bili tudi Badek, Turšič in drugi. Vendar sem imel tudi jaz nekaj simpatičarjev. Na primer Groznik me je bobil, češ, nič se ne boj, saj jih boš ugnal, korajža velja!

Jože Okički, ki ima lep tenor, je pa pel tisto: "Kako so črnega mačka drli", ki se je rodila v Brusnicah na Dolnjem. Groznik je bil zaposlen s pospravljanjem surovih jajc, pri čemur mu lupine niso delale nobenih preglavic ... Pa tudi mi drugi smo bili vsak po svoje zaposleni in na temelju se je vlegla poč in raziti se je bilo treba po nedokončanem delu, katerega so Bonairčani dokončali še drugi dan, ko mene ni bilo več zraven. Zato — pika!

A. Vidrich.

Slišali smo tudi marsikatero veselo. Badek je na primer pravil o neverjetnem uspehu, ki ga je imel na base ball tekmi, kjer je žogo tako imenito zadel, da je napravil že dva "home runa", pa je še vedno nalojil nazaj. Ko so ga pa nazadnje ustavili, so jo našli pri njem v žepu! Pravi, da mu je padla v žep med tekom, ne da bi on kaj vedel o tem ...

Hribar je pa dejal, da se bo odslej posvetil ribolovu, kajti uspeh, ki ga je imel v nekem bajerju v Kraynu, ga je silno navdušil. Vprašan, kakšen je bil ta uspeh, nam je začel praviti, da je ujel ribo posebne vrste: po hrbitu je bila zelenje barve, po trebuhi belkasta, oči ji bulijo iz glave in njen gobec je bil izredno širok ... Pa smo ga vprašali, ali ta čudna "riba" ni imela morda tudi nog namenito plavut in Hribar je priznal, da je imela "riba" tudi — štiri noge.

Jože Okički, ki ima lep tenor, je pa pel tisto: "Kako so črnega mačka drli", ki se je rodila v Brusnicah na Dolnjem. Groznik je bil zaposlen s pospravljanjem surovih jajc, pri čemur mu lupine niso delale nobenih preglavic ... Pa tudi mi drugi smo bili vsak po svoje zaposleni in na temelju se je vlegla poč in raziti se je bilo treba po nedokončanem delu, katerega so Bonairčani dokončali še drugi dan, ko mene ni bilo več zraven. Zato — pika!

A. Vidrich.

IZDAL NACIJE

Willy Brandt, bivši član Hitlerjevega napadnega oddelkov v Nemčiji, je povzročil precejšnjo senzacijo na obravnavi proti šestemu članom nemškega Nemško-ameriškega bunda v Riverheadu, L. I., ko je pričal, da je moral ob pristopu v to organizacijo priseli zvestobo "Adolfu Hitlerju, našemu vodji" in da so ga obtoženci nagovarjali, naj se hude, ko je bil zaprisezen kot ameriški državljan.

Seja kluba št. 1 JSZ

Chicago, Ill. — V petek večer, 22. julija, bo redna seja kluba št. 1 JSZ, na kateri bodo podani tudi polletni računi, in druga važna poročila.

Prosi se vse člane, da se udeleže te seje, posebno še prosto mo one, ki so že delj časa zastali z mesečnimi prispevkvi, kakor tudi vse, ki še niso poravnali za vstopnice zadnjega piknika, da se je udeleže in poravnajo svoje obveznosti, kar bo omogočilo tajniku napraviti končni obračun za vse priredbe, ki smo jih imeli zadnje čase.

Seja bo v Centru in začne se točno ob 8. zvečer. — Tajnik.

Vitezi vabijo na piknik

Chicago, Ill. — Prihodnjo nedeljo bo pri Keglu v Willow Springsu zopet nekaj lušnegra, in da si boste bili glav, kakor pravijo, naj vam povem, da ima ta dan svoj redni piknik društvo "Narodni vitezi", še 39 SNPJ. Prične se zgodaj in konča pozno.

Vstopnina je samo 25¢, in če boste srečni, boste dobili lepo darilo, namreč lep radio. Za ples bo igrala Gradiščeva godba. Poleti tega bo obilo druge zabave in razume se, tudi raznega okrepčila ne bo manjkalo.

Ako bo vreme preveč muhasto ali deževno, bo zabava v dvorani SNPJ na Lawndale Ave. in 27. cesta. — Eden, ki bo gotovo tam.

PROSVETNA MATICA

V fond Prosvetne matice so vplavala društva, klubki JSZ in druge organizacije v aprili, maju in juniju 1938, kot sledi:

Številka društva in kraj	Vsota
1, SNPJ, Chicago, Ill.	\$ 3.00
5, SNPJ, Frontenac, Kans.	3.00
36, SNPJ, Wilcock, Pa.	3.00
47, SNPJ, Springfield, Ill.	3.00
59, SNPJ, De Pue, Ill.	6.00
98, SNPJ, La Salle, Ill.	6.00
101, SNPJ, Greensboro, Pa.	2.00
132, SNPJ, Klein, Mont.	3.00
168, SNPJ, Conemaugh, Pa.	3.00
192, SNPJ, Milwaukee, Wis.	12.00
228, SNPJ, Ringo, Kans.	1.50
235, SNPJ, Newburg, Kans.	3.00
244, SNPJ, Taylor, Pa.	6.00
254, SNPJ, Bon Air, Pa.	3.00
258, SNPJ, Belaire, Ohio	3.00
262, SNPJ, Farrell, Pa.	6.00
317, SNPJ, Export, Pa.	1.50
333, SNPJ, Blaine, Ohio	2.00
444, SNPJ, Arma, Kans.	6.00
450, SNPJ, Euclid, Ohio	6.00
535, SNPJ, Akron, O.	3.00
562, SNPJ, Barton, Ohio	3.00
568, SNPJ, Waukegan, Ill.	6.00
686, SNPJ, West Allis, Wis.	3.00
752, SNPJ, Sudbury, Ont., Canada	20.00
Federacija SNPJ, Kansas	12.00
Federacija SNPJ, vzh. Ohio	3.00
in zap. W. Va.	2.00
Federacija SNPJ, centralni Ill.	2.00
24, SSPZ, Milwaukee, Wis.	6.00
220, SSPZ, Detroit, Mich.	3.00
226, SSPZ, Windsor Heights	

"Red Baiting" The Yellows

On the witness stand recently, Earl Browder, Fuehrer of the Communist Party, declared that decisions of the Communist International are not binding on his party and that if it received orders from Moscow executive "it would throw them in the waste basket." He also denied that there is any "hypocrisy and insincerity in the repudiation of illegal methods of conspiracy and terrorism" by the Communist Party.

No informed person will be surprised at this conscious lying by Browder because falsehood long ago was proclaimed a basic "principle" of Communism by its teacher and leader, Nicolai Lenin. Browder admitted that the Communist Party had never rejected a decision of Moscow because the party had always "agreed" with the decisions. Certainly, if it does not agree it is expelled by Moscow, and if a minority does not agree the party is compelled to expel it or itself be expelled by Moscow.

Browder's denial of "hypocrisy and insincerity" is in the same category. Lenin's "Left Wing Communism" (1923) clearly stated that the good Communist is one who practices trickery, who resorts to illegal methods and falsehoods, who conceals the truth when it serves his purposes, and Browder followed this "principle" when he denied "hypocrisy and insincerity." That "principle" makes the Communist a scoundrel in dealing with other people. He joins other organizations under another name, denies that he is a Communist, is directed by the Communist Fuehrers, approves armed insurrection and denies it when he is accused of it. Subscribing to this low code, his denial or admission of anything in public is of no more value than that of the spy in a trade union or the thug caught with a gun in his hand.

Thus Communism is a compound of cowardice and falsehood. It sponsors object to opposition as "red-baiting." It is impossible to red-bait anything that has become yellow through and through and that is the streak that Browder revealed on the witness stand recently. — The New Leader.

Esquire, Ken, Coronet Anti-Union, Says UOPW

A campaign to organize the employees of the Esquire-Ken-Coronet publications is meeting with determined company opposition, according to Local 24, United Office & Professional Workers.

"Although professing a liberal and even pro-labor policy, particularly in the magazine 'Ken,'" the Local states, "the publishers have so far taken a reverse attitude in dealing with their own workers."

Five members of the local were discharged a few weeks after they joined the union. One of them, was a nominee for office unit chairman. Another nominee was taken off his position as assistant production manager of the three magazines and transferred to a vault in the printshop, where he was given the job of dusting off Esquire's old printing plates.

Support from all union and progressive groups is being asked by the Local Union members and others are urged to protest to the publishers of Ken, Esquire, and Coronet, at 919 North Michigan Ave., Chicago.

MACHINE TO KNIT 26 STOCKINGS BY PRESSING BUTTON

A hosiery knitting machine, which will start with the pressing of an electric button and will produce twenty-six full-fashioned stocking blanks at a time, was patented recently by Alfred F. Ischinger of Mount Penn, Pa., attorney for the Textile Machine Works of Wyomissing, Pa., assignee of the patent.

The machine repeats indefinitely without further attention, according to the inventor. Only one manual process is required, the final sewing up the seam.

The seven or eight threads which go into a woman's stocking are changed automatically and the finished "blanks" are removed from the needles without human aid.

In general, the patent relates to full-fashioned knitting machine of the type invented by William Cotton of England. By far the majority of full-fashioned stockings in the world are knitted on this type of machine, which, since its invention more than seventy years ago, has remained basically unchanged. Many improvements have been made but the present-day machines still require several manual operations.

"At no time prior to this invention," says Mr. Ischinger in his patent, "has there been, so far as I am aware, a full-fashioned knitting machine that could be prepared for knitting and started, and that would then operate without stopping, without the necessity for highly skilled attention, until it had produced a full-fashioned stock blank, including all the parts necessary to produce a complete full-length stocking."

Granting of the patent, experts said, brings the day nearer when perhaps a single operator in a control booth may operate virtually an entire knitting mill by pressing a button. How happy the workers will be!

Propaganda

Hundreds of American college students and many professors are getting free tours of Germany this summer. Nazi government paying all expenses except boatfare.

PROLETAREC

OTTO BAUER

Otto Bauer is dead.

This was the sad news that came over the wires of the world press from Paris, July 4. The veteran leader of Austrian Socialism and the Socialist International succumbed in exile, a victim of the fascist uprising in Austria in 1934.

Bauer was a leader of the Austrian revolution in 1919. He became foreign minister of the first Socialist cabinet and in this capacity was a member of the Austrian peace conference delegation.

From 1929 to 1934 he was a member of the National Council where he embittered the fascist forces of Dollfuss' government with his facile pen and ready tongue.

Exiled by the fascist government, Bauer took refuge in Brno, Czechoslovakia, where he and his comrades continued the fight to establish Socialism in Austria.

Bauer's prolific pen produced a number of books among which "Road to Socialism" and "Bolshevism and Socialism" are the most widely known.

PICTURE AHEAD"

Photography has swept the world with a tremendous popularity during the last few years. Camera makers thrive; miles of film are exposed every hour; pictures enliven the magazines and newspapers; millions of people have found an enjoyable hobby and at least thousands have discovered a fine art in the capture of beauty on sensitized paper.

We may not all be enthusiasts of the mechanical camera but all carry a powerful image recorder in the camera of the human consciousness. To what photographs do we give most attention is a salon, a shop window or our daily paper? Are they the tragedies of war, a gruesome automobile wreck, a squalid slum back yard or a discouraged and haggard face? Photography's visualization of broken bodies and slimy trenches has helped turn humanity from the supposed glamour of war, and authentic evidence of "how the other half lives" has helped awaken public conscience.

But again, what are the pictures from which we get a lift? If we are to turn away from the half-world of shadow, there must be something to turn to. There is significance in the fact that it takes light to make a picture. The pictures that are fullest of light, in a mental sense, are the ones that impart most inspiration.

These are some of the best liked subjects—a graceful bird against the sky, a ship in sail on a sparkling sea, a bunch of flowers, a pretty girl, a character study of weather-beaten ruggedness, a bridge that is poetry in steel, the gleam of a lighted window in a darkened street, a child at the serious business of play, a softly inquisitive cat, a friendly dog, a drowsing cow in a summer meadow or the clump of birches that filters the sunlight on a brook.

It is too much to ask for beauty and strength in the pictures we love. No, that is what makes us love them, and what makes them serve us. Many a "good composition" can be discerned in the pictures our eyes are continually receiving. And a camera is not required to preserve the on the lively screen of memory. The mental image we grasp and treasure tends to express itself in our experience.—C. S. M.

DUMPING PEOPLE

If that refugee conference in France, called to consider the problem of political exiles accomplished nothing more than to give wide publicity to the current cruelty of dictators, it will have done a useful job. "I need not emphasize," says Myron C. Taylor, head of the American delegation at the opening meeting, "that discrimination and pressure against minority groups and the disregard of elementary human rights are contrary to the principles of what we have come to regard as the accepted standards of civilization."

"We have heard from time to time of the disruptive consequences of the dumping of the merchandise upon the world's economy. How much more disturbing is the forced and chaotic dumping of unfortunate peoples in large numbers."

That is a mild statement of the inhuman and irresponsible way in which Fascist governments are now robbing, persecuting, kicking out and throwing upon the mercy of more humane nations elements of their population which, for any reason, they no longer want. It is a strange and barbarous form of international anarchy, unknown in Europe since the middle ages. And yet the governmental heads who are doing it, for their political purposes, still expect to be treated respectfully by the civilized governments and people upon whom they throw the burden of caring for their victims.

3 days 23 hours and 32 minutes were cut from the record set in 1935 by the late Wiley Post, who flew around the world in 7 days 18 hours and 49 minutes. Post's mileage totalled 15,596. Hughes averaged 208.1 miles an hour on the flight, compared with the average speed of 127.45 maintained by Post.

Watertown Daily Times

Pathos

The chain letter is gone, but astrology is here. The more it changes, the more it's the same foolishness.

Our Doings Here and There

By Joseph Drasler

Prettier Every Day

Discomforts of the rainy month of June, when it rained on all but a few days of the entire month, are being somewhat offset by the beauty created in our garden, here at the Center, by virtue of that same nasty weather.

Abundant rains have sent the flowers and shrubs sprouting and spreading skyward as nicely as ever you've seen. New shoots are popping out everywhere, while the pampus grass encircling the cane bed is already in tassels.

The very first flowers to bloom were the roses of which there is now but petals scattered upon the ground remaining and reminding us of the beauty that passed by.

The lilies are tall and strong showing that they too took full advantage of the wet season. Just now coming into bloom with a promise to stay with us some time are: asters, geraniums, blazems, dalias and a host of other flowers. In fact, our garden is in its most resplendent dress right now, and will continue ruling in all its beauty and splendor until fall and Jack Frost.

The most beautiful sigh is, of course, the bed of gladiolas. Each evening you can find someone admiring their beauty. It's really something so pretty as to win admiration from those with but the slightest sense of beauty in their soul.

BLOCKADE"

A new picture dealing with the Spanish Civil War has been produced by Walter Wanger in Hollywood.

The Hollywood film industry should produce more such films, and not feed the American public with its usual nonsense.

All Catholics are boycotting this picture because they claim there is too much red propaganda. Walter Wanger says no side is taken but it is intended to depict the horrors of the war. You wouldn't have to think very hard to know which side he is repeating.

The cast contains such fine actors as Henry Fonda, Madeline Carroll, and Leo Carillo.

This film lacks the beautiful photography usually found in Hollywood's pictures. There are no beautiful glamour girls but instead you see hard worn faces and bodies of Spanish men and women. There are no plump, curly headed children dressed in fancy clothes but you see half-starved children with long drawn faces begging for pennies in their tattered and torn clothes.

This picture is very touching especially when you see the expressions on the peoples' faces as they wait for their relief ship—but before the ship nears the harbor it is bombed and sunk to the bottom of the sea. The two male leads in the film figure the invaders would do that, so instead of sending the relief ship they send a ghost ship, and about an hour later the real ship loaded with good food for the starving people lays anchor in the harbor. After witnessing the sinking of what they believed to be the relief ship, the people were rather sceptical when they saw this ship. After they were told that this was the real ship they danced with joy.

Besides gaining reinstatement to their former jobs, the victimized employees received compensation for lost pay totaling \$51,000, and on top of that the company was ordered to abolish its company union and honor the seniority rights of reinstated workers from the time of their original employment.

To arrange the trip, we've got to know how many are going; so, have your answer, in the affirmative, ready when any member of the committee calls on you.

The cast contains such fine actors as Henry Fonda, Madeline Carroll, and Leo Carillo.

This film lacks the beautiful photography usually found in Hollywood's pictures. There are no beautiful glamour girls but instead you see hard worn faces and bodies of Spanish men and women. There are no plump, curly headed children dressed in fancy clothes but you see half-starved children with long drawn faces begging for pennies in their tattered and torn clothes.

This picture is very touching especially when you see the expressions on the peoples' faces as they wait for their relief ship—but before the ship nears the harbor it is bombed and sunk to the bottom of the sea. The two male leads in the film figure the invaders would do that, so instead of sending the relief ship they send a ghost ship, and about an hour later the real ship loaded with good food for the starving people lays anchor in the harbor. After witnessing the sinking of what they believed to be the relief ship, the people were rather sceptical when they saw this ship. After they were told that this was the real ship they danced with joy.

Lion Carillo seemed to enjoy his part especially when he had the privilege of arresting the general, a traitor to the loyalist army.

Hollywood should produce more such pictures to make the people think. — *Mitsi Owen*.

Nearly Eleven Million Women Employees in U.S.

The important contribution made by working women to the industrial life of the United States is not generally realized by the public, which frequently lacks adequate statistical information regarding America's women toilers.

There are nearly eleven million women workers out of a total gainfully employed population of 48,829,900, the U.S. Department of Labor reports.

IT TAKES A LONG TIME TO FORGET THE WOUNDS OF WAR

— *OLD HANGED, BURNED, BITTERED*

— *SHUT UP! HE MIGHT HEAR YOU*

— *SOFT WORDS DO BEST WITH STRONG ARGUMENTS—JEAN DAILE*

— *WHAT'S WORSE THAN RAINING CATS AND DOGS?*

— *I DON'T KNOW, UNLESS IT'S HAULING A STREET CAR.*

— *COLLINWOOD, O.—YES, VESSELIA SPONSORED BY BRANCH 49, JSF, DECEMBER 25, AT THE SLOVENE HOME.*

— *CHICAGO, ILL.—NEW YEAR'S EVE CELEBRATION OF BRANCH NO. 1, JSF, SATURDAY, DECEMBER 31, AT THE SNPJ HALL, 2657 SO. LAWNDALE AVENUE.*

— *CLEVELAND, O.—YES, VESSELIA SPONSORED BY BRANCH 49, JSF, DECEMBER 25, AT THE SLOVENE HOME.*

— *CHICAGO, ILL.—DRAMATIC PRESENTATION OF BRANCH NO. 1, JSF, SUNDAY, NOVEMBER 27TH AT THE SNPJ HALL.*

— *DECEMBER*

— *CHICAGO, ILL.—EDUCATION, ORGANIZATION CO-OPERATIVE COMMONWEALTH*

— *EDUCATION, ORGANIZATION CO-OPERATIVE COMMON*